

Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi
Journal of Terrorism and Radicalization Studies

Haziran 2022, Cilt: 2, Sayı: 1, ss.185-192

June 2022, Volume: 2, Issue: 1, pp.185-192

ISSN 2792-0518 (Basılı/Print)

ISSN 2822-2334 (Çevrimiçi/Online)

Makaleye ait Bilgiler / Article Information

Kitap İncelemesi / Book Review

Makale Başvuru Tarihi / Application Date : 11 Aralık 2023 / 11 December 2023

Makale Kabul Tarihi / Acceptance Date : 04 Ocak 2024 / 04 January 2024

Makalenin Başlığı / Article Title

Kitap İncelemesi / Terörizmin El Kitabı: Kavram, Tanım, Nedenleri, Tarihsel Süreci, Türleri, Mücadele Yöntemleri

Book Review / Handbook of Terrorism: Concept, Definition, Causes, Historical Process, Types, Methods of Counterterrorism

Yazar(lar) / Writer(s)

Göktuğ ÇALIŞKAN

Atıf Bilgisi / Citation:

Çalışkan, G. (2024). Kitap İncelemesi / Terörizmin El Kitabı: Kavram, Tanım, Nedenleri, Tarihsel Süreci, Türleri, Mücadele Yöntemleri. *Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi*, 3(1), ss.185-192, DOI: 10.61314/traddergi.1402955

Çalışkan, G. (2024). Book Review / Handbook of Terrorism: Concept, Definition, Causes, Historical Process, Types, Methods of Counterterrorism. *Journal of Terrorism and Radicalization Studies*, 3(1), pp.185-192, DOI: 10.61314/traddergi.1402955

Terörizm ve Radikalleşme ile Mücadele Araştırma Merkezi Derneği

Research Center for Defense Against Terrorism and Radicalization Association

Adres/Address: Beytepe Mah. Kanuni Sultan Süleyman Bulvarı

5387. Cadde No:15A D:58

06800 Çankaya/Ankara

Telefon/Telephone: +90 312 441 11 50

www.tradergisi.com

e-posta/e-mail: editortrad@teram.org

KİTAP İNCELEMESİ

Göktuğ ÇALIŞKAN*

İskender KARAKAYA. (2023). Terörizmin El Kitabı Kavram, Tanım, Nedenleri, Tarihsel Süreci, Türleri, Mücadele Yöntemleri. Ankara: Nobel Kitap. 632 Sayfa, ISBN 9786253988166.

Kitabın editörlüğünü yapan Dr. İskender Karakaya 1984 İzmit doğumludur. Karakaya, Kocaeli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ile Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümlerinden mezundur. Yüksek lisans eğitimini ise Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim dalında “11 Eylül Sonrası ABD’nin Değişen Güvenlik Algılamaları ve Politikaları” çalışması ile tamamlamıştır. 2017 yılında “Küresel Terörizmin Dönüşümü: El-Kaide’den IŞİD’e” başlıklı doktora tezi ile yine aynı üniversitede doktorasını tamamlamıştır. Nisan 2018’den itibaren Yozgat Bozok Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde Dr. Öğr. Üyesi olarak akademik çalışmalarına devam etmekte olup terörizm, Orta Doğu çalışmaları, ABD dış politikası, Selefilik, Irak-Suriye, savaş çalışmaları ve bölgesel çalışmalar konuları üzerine çalışmalarını sürdürmektedir.

Kitap üç ana bölümden oluşmaktadır. Bölümler sırayla “Terör, Terörizm ve Terörizmle Mücadele”, “Uluslararası-Ulusüstü Örgütler ve Terörizm” ve “Bölgesel Anlamda Terör, Terörizm ve Terörizmle Mücadele” şeklinde adlandırılmış olup her bölümün altında sırasıyla on dört, beş ve on altı bölüm bulunmaktadır. Buna göre bu alt bölümler terör ve terörizmin farklı konu, tür, bölge ve ülkeyle ilişkisine odaklanmıştır. Doç. Dr. Selim Kanat tarafından kaleme alınan ilk alt bölümde cevabı aranan soru terörizmin kavramının içeriğine yöneliktir. Terörizm kavramının tanım sorununa dair bilgiler verilen bölümde terörizmin tam bir tanımının yapılmasının zor bir husus olduğu dile getirilmiştir.

* Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, goktug.caliskan@hbv.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2189-7550.

Doç. Dr. Selim Kurt'un yazdığı ikinci alt bölüm ise terörizmin tarihsel sürecine ve dönüşümüne odaklanmaktadır. Bu bağlamda çalışmada ilk olarak terörizmin tarihi dönüşümü ele alınmış ve 19. yüzyılın sonlarında başladığı kabul edilen modern terörizmin tarihi, terörizmin ve terör örgütlerinin geçirdikleri dönüşüm çerçevesinde dört dalga halinde anlatılmıştır.

Üçüncü alt bölüm Kürşad Kağan Ergün tarafından kaleme alınmıştır. Çalışmada terörizmin nedenleri ile bireyleri terörizme yönlendiren etkenler incelenmiştir. Bu hususlar geleneksel nedenler ile imkânlarla ve olaylara bağlı nedenler şeklinde ele alınmıştır. Terörizmin nedenleri ve bireyleri terörizme yönlendiren etkenler ile terörle mücadele kapsamında karşılaştırmalı bir neden-sonuç ilişkisi oluşturularak yapılan araştırmanın terörle mücadeleye nasıl bir etkisi olacağı gösterilmektedir. Çalışma sonucuna göre terörle mücadelede yalnızca güvenliğe dayalı bir yaklaşım sorunun çözümü adına yeterli olmadığı görülmektedir.

Dr. M. Naim Naimi'nin yazdığı dördüncü bölüm terörizmin türlerine odaklanmaktadır. Bu kapsamda devlet terörü, devlete karşı terör ve uluslararası terör şeklinde başlıklar altında ele alınan konunun bu şekilde tasnif edilmesinin asıl nedeninin bu başlıkların günümüzdeki terör eylemlerini genel itibarıyla kapsamaması olarak ifade edilmiştir.

Beşinci alt bölüm Dr. Ümit Tetik tarafından kaleme alınmıştır. Söz konusu bölümde terörizmle mücadele kavramsal ve teorik açıdan incelenmiş, ikinci başlıkta ise stratejik, operasyonel ve taktik düzeylerde tartışılmıştır. Son olarak ise terörizmle mücadelenin askeri, siyasi ve toplumsal bağlamda nasıl yürütülmesi gerektiğine ilişkin teorik çerçeve tartışılmıştır.

Siber güvenlik ve terörizm ilişkisine odaklanan altıncı bölüm Doç. Dr. Vahit Guntay tarafından yazılmıştır. Söz konusu çalışmada terörizmin siber alana veya siber alanın terörizme etki ettiği boyuta dair tespit yapılmaya çalışılmıştır. Siber alanın güvenlikle bağlamı ele alınırken siber terörizm ifadesinin kavramsallaştırılması ortaya konmaktadır.

Prof. Dr. Serhat Erkmen, kaleme aldığı Terörizm ve İstihbarat adlı bölümde terörizmle mücadelede stratejik istihbaratın rolünü ve önemini ele almıştır. Ayrıca terörizm ve istihbarat ilişkisini ele alan Erkmen, terörizme dair önemli kavramların ele alındığı bu kitapta, terörizm ve istihbarat

arasındaki ilişkiyi hem terör örgütlerinin hem de terörizmle mücadele eden kurumların kendi açılarından analiz etmektedir.

Uluslararası Hukuk açısından ve Avrupa mevzuatında terör suçları, geri verme ve adli yardım hususlarını ele alan Dr. Fatma Sümer, sekizinci alt bölümde uluslararası hukukun, devletlerin terörizmle karşı karşıya geldiği durumlarda ele alınması gereken temel kavramları incelemektedir. Söz konusu çalışmada ilk olarak uluslararası terörizme karşılık self determinasyon ve meşru müdafaa hakkı anlatılmış, ardından Avrupa Konseyi sözleşmeleriyle sınırlı olarak sayma yoluyla tespit edilen terör suçları ve devletlerin terör faillerinin cezalandırılması konusundaki yükümlülükleri incelenmiştir.

Dokuzuncu bölümde Dr. Selçuk Çetin, propaganda kavramını ve çeşitlerini ele alarak başladığı çalışmada, propaganda kurallarını ve medya ile ilişkisini ve medya-terör ilişkisini incelemektedir. Bu bölümde medyanın siyasal propaganda için işlevi değerlendirilmiştir. Son kısımda ise medyanın terör örgütleri açısından önemi anlatılmaya çalışılmıştır.

Doç. Dr. Cenk Özgen'in yazdığı Terörizm ve Savunma Teknolojileri başlıklı bölümde İHA sistemlerinin terörle mücadelede kullanımını incelenmektedir. Çalışmada ilk olarak İHA sistemleri kavramsal olarak işlenmekte, ardından İHA sistemlerinin terörle mücadelede kullanımı uygulama boyutu şeklinde incelenmektedir. Bu bağlamda, taktik ve operasyonel seviyede tatbik ettikleri işler anlatılırken konunun hukuki boyutu ve bu konudaki tartışmalar üzerinde de durulmaktadır.

Onuncu alt bölüm Dr. Alper Ekmekçiöğlü ve Ogün Burhan Aydın tarafından kaleme alınmıştır. Terörizm ve göç ilişkisini sınırlardaki yasa dışı geçiş üzerinden inceleyen Ekmekçiöğlü ve Aydın, ilk kısımda kavramsal bir inceleme yapmıştır. Ardından göç mefhumunun terör aracı olarak kullanılmasını ele alan yazarlar, sonrasında terör ve göç ilişkisini devletin sınırlarından yasa dışı yöntemler ile geçiş yapan düzensiz göçmenler ve terör örgütleri mensuplarının ilişkisinin sorgulanması üzerinden genelden özele inen bir yaklaşımla ele almıştır. Son kısımda ise Türkiye özeline yönelik bir bakış yapılmıştır.

Diğer alt bölümde yabancı terörist savaşçılar ve terörizm hususu ele alınmıştır. Dr. Sertaç Canalp Korkmaz tarafından yazılan bölümde ilk olarak yabancı savaşçılar kavramının terörist etiketi almasıyla yabancı terörist

savaşçılar kavramına geçiş süreci anlatılmıştır. Ardından üçüncü ülke vatandaşlarını yabancı terörist savaşçılar haline getiren nedenler ele alınmış ve son kısımlarda bu savaşçıların yarattıkları sorunlar ile bunlara karşı yapılan mücadeleye değinilmiştir.

Dr. Hüseyin Fazla'nın yazdığı Uluslararası Güvenlik ve Terörizm başlıklı bölümde, ilk etapta güvenlik kavramı, stratejileri ve güvenliğin boyutları ele alınmıştır. Diğer kısımlarda terörizmin nedenleri ve çeşitleri incelenmiş, sonrasında uluslararası terörizme karşı savaş ve bu yoldaki yöntemler ve güç kullanımı anlatılmıştır.

Birinci bölümün on dördüncü alt bölümü Dr. Adem Özer tarafından kaleme alınmıştır. Bu çalışmada, terörizmin ekonomiye etkisi ve ekonomiye etkilerinin önlenmesine yönelik uluslararası hukuki girişimler incelenmektedir. Çalışmada; terörün ekonomik büyümeye, doğrudan yabancı yatırımlara etkisi ve işsizlik ile tarım, turizm ve kayıt dışı ekonomi üzerindeki etkileri ele alınmıştır. Diğer kısımda ise Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi'nin terör finansmanının önlenmesine yönelik düzenlemeler anlatılmaktadır.

Kitabın ikinci bölümü uluslararası örgütler ve bu örgütlerin terörizme karşı mücadeleleri ele alınmıştır. Bu bölüm beş alt bölümden oluşmakta olup ilk alt bölüm Dr. Murat Demirel tarafından yazılmıştır. Bu çalışmada, BM'nin terörizmin tanımlanması ve terörizmle mücadeleye yönelik süreklilik arz eden bir birikim oluşturulması; BM Güvenlik Konseyi kanalıyla yasallık zemininde terörizmle mücadele uygulamaları geliştirilmesi; teröre neden olan faktörlerin ve terörü destekleyen unsurların ortadan kaldırılması kapsamında terörizmle mücadeleye katkı sunan önde gelen bir uluslararası aktör olduğu savunulmaktadır.

İkinci alt bölümde Dr. Cem Savaş, Avrupa Birliği'nin terörizme bakışı ve terörle mücadele politikalarındaki değişimleri Soğuk Savaş dönemi, 1990 ile 2001 arası dönem, 11 Eylül sonrası ve Arap Baharı sonrası dönem şeklinde ele almıştır. Medihanur Argalı ve Doç. Dr. Mehmet Emin Erendor'un kaleme almış olduğu üçüncü alt bölümde Şangay İşbirliği Örgütü'nün (ŞİÖ) terör tanımlamaları ve terörle mücadele politikaları yazılmıştır. Bu çalışmanın amacının ŞİÖ'nün kuruluşundan itibaren terör ve terörizm sorununa yönelik almış olduğu kararların, uygulamaların ve üye devletlerarasındaki koordinasyonu analiz etmek olduğu dile getirilmektedir.

Buna göre bölgede faaliyet gösteren bazı terör örgütlerine karşı ŞİÖ'nün politikaları ele alınmıştır.

Doç. Dr. Levent Yiğittepe tarafından yazılan dördüncü alt bölümde NATO'nun terör tanımı, terörle mücadeledeki yöntemleri ele alınmaktadır. Bu kapsamda çalışmayı Soğuk Savaş sonrası dönem ile 11 Eylül ve sonrası dönem şeklinde inceleyen Yiğittepe, NATO'nun yeni stratejilerini ve yöntemlerini analiz etmektedir. Çalışmanın ilk kısmında NATO'nun Soğuk Savaş sonrasındaki güvenlik politikaları, ikinci kısmında 11 Eylül terör saldırıları ertesinde terör merkezli güvenlik yaklaşımları ve buna uygun olarak NATO'da yaşanan terörizm algısının değişim ve dönüşümü, üçüncü kısmında ise NATO'nun yeni 2030 vizyon belgesi çerçevesinde edinmiş ya da edineceği misyonlarını hangi araçlarla geliştireceği üzerine analizler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümün son alt bölümünde Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın terör tanımlamaları ve terörle mücadele faaliyetlerinin nasıl ve ne şekilde olduğu ele alınmıştır. Doç. Dr. Hakan Karaaslan'ın kaleme aldığı bölümün amacı yazar tarafından AGİT'in terörizme karşı mücadelede oynadığı rol ve faaliyetlerinin ortaya konması ve bu hususlara dair genel bir değerlendirmenin yapılması olarak ifade edilmiştir. Yazara göre küresel düzeyde mücadelede asıl sorumluluğun BM'ye ait olduğu düşüncesini göz önünde bulunduran bölgesel bir güvenlik örgütü olarak AGİT, mevcut tüm araçları ve politikalarıyla, BM'yi bu alanda destekleme stratejisi izlemektedir.

Kitabın üçüncü bölümü bölgesel anlamda terör algılamaları ve terörle mücadele politikalarından oluşmaktadır. Bu bölümde bazı bölgelerde veya ülkelerdeki terörle mücadele yöntemleri ve faaliyetleri ele alınmış olup toplamda on alt bölümden oluşmaktadır. İlk alt bölüm Prof. Dr. Bülent Sarper Ağır ve Ekin Deniz Uygun tarafından kaleme alınmıştır. Bu bölümde Balkanlarda terörün tarihi ve terörizmin güncel sebepleri ele alınmıştır. Çalışmada bölgenin geçirdiği değişim ve dönüşümlerin bölgede terörizmin gelişimi açısından sunduğu koşullar incelenmiştir. Bölgedeki zayıf devlet yapıları, tam olarak çözülememiş çatışmalar ve ikili anlaşmazlıklar, hukuk devleti ilkesinin aşınması, sosyoekonomik sorunların varlığı ve siyasal istikrarsızlıklar Balkanlar için terörizmi ciddiyetle ele alınması gereken bir güvenlik sorunu haline getirdiği ifade edilmektedir.

İkinci alt bölüm Dr. Burak Güneş ve Simay S. Doğan'ın birlikte kaleme aldıkları bir makale olup Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) terörle mücadelesini üç dönemde incelemektedir. Buna göre Soğuk Savaş öncesi dönem, Soğuk Savaş dönemi ve Soğuk Savaş sonrası dönem ele alınmaktadır. Soğuk Savaş sonrası dönem özellikle 11 Eylül saldırıları sonrasında ortaya çıkan farklı bir terörizm anlayışı üzerinden anlatılmaktadır.

E. Nur Sezek'in yazdığı üçüncü alt bölüm, Güney Amerika'daki terör tanımlamalarını, algılamalarını ve terörle mücadele yaklaşımlarını önce genel perspektiften ele almakta, ardından Kolombiya ve Arjantin örnekleri üzerinden incelemektedir. Dördüncü alt bölüm ise Dr. Muhammed Naim Naimi tarafından yazılmıştır. Söz konusu çalışmada Orta Asya'da faaliyet gösteren terör örgütleri, bu örgütlerle mücadelenin nasıl gerçekleştiği anlatılmaktadır. Dini motifli terör ifadesi kullanılarak bahsedilen radikal terör örgütlerinin bölgedeki faaliyetleri ve bu faaliyetleri nasıl ve ne amaçla yaptıkları analiz edilmektedir.

Dr. Ümit Tetik'in kaleminden çıkan beşinci alt bölüm Orta Doğu'daki terör olaylarını ve terörle mücadele yöntemlerini bu bölgedeki şiddet kısa tarihi ve terörün nedenlerine değinerek ele almaktadır. Çekirdek Orta Doğu ifadesiyle anılan bölgedeki terör faaliyetlerini ve terör örgütlerini inceleyen çalışmada Tetik, bölgedeki devletlerin bölgesel ve küresel hâkimiyet mücadelesi, terörizm, terör örgütleri ve terörizmle mücadele stratejileri tanımlayıcı perspektiften anlatmaktadır.

Rusya'nın terör algılarını ve terörizmle mücadele anlayışını tarihsel bilgi çerçevesinde 11 Eylül öncesi ve sonrası dönem olarak ele alan altıncı alt bölüm Doç. Dr. Merve Suna Özel Özcan ve Ejazul Haq Ateed tarafından kaleme alınmıştır. Çalışmada Rusya'nın terör algısı ve terörizm politikasına odaklanılmaktadır. Bu bağlamda, söz konusu bölümde ilk olarak tarihsel bir bakış ve terör yaklaşımı ortaya konmuş, ardından 1990 yılı sonrasında Rusya'nın terör ile mücadelesi anlatılmıştır. Sonrasında 2000 yılı itibariyle Vladimir Putin'in iktidara gelişi ve büyük Rusya söylemleri bağlamında Rusya'nın terörle mücadele politikalarındaki dönüşüm ele alınmıştır.

Yedinci alt bölümde Dr. Cihan Daban, Afrika kıtasındaki terör faaliyetlerini ve terörle mücadele yöntemlerini bölgesel örnekler çerçevesinde ele almıştır. Bu yönüyle makale ana çerçeve olarak terör örgütlerine odaklanmakta, ancak kıtadaki bütün terör örgütlerini incelemek

zor olduğundan bölgesel anlamda en önemli ve daha fazla faaliyet gösteren bazı örgütler seçilmiştir. Buna göre Afrika'daki beş bölge dikkate alınarak bu bölgelerdeki toplam beş örgüt ve söz konusu örgütlerin amaçları, ideolojileri, hedef kitleleri ve faaliyetleri ile örgütlerle mücadele yöntemleri anlatılmaktadır.

Dr. Ferhat Çağrı Aras'ın yazdığı sekizinci alt bölümün içeriği Güney Asya'daki terör faaliyetleri ile terörle mücadele yöntemleri ele alınmaktadır. Bölgedeki sorunlar temelinde söz konusu bölüm üç temel başlık altında bölgedeki terörün etkileri, tarafları ve gelişimini ülkesel bağlamda analiz etmekte ve terör gruplarının ne ölçüde bu ülkelerde gelişim gösterdiğini incelemektedir. Bu bağlamda ilk başlıkta Güney Asya'daki terör ve şiddetin sebepleri ve boyutları tarihsel perspektiften tartışılmaktadır. İkinci kısımda bölgedeki terör kaynakları ile terör gruplarının çeşitlendirilmesi ele alınmaktadır. Son kısımda ise söz konusu bölgedeki ülkelerin terörle mücadele politikaları ile teröre karşı bölgesel işbirliğinin zorlukları ve bunun nedenleri incelenmektedir.

Göktuğ Çalışkan'ın kaleme aldığı dokuzuncu alt bölüm ise Çin Halk Cumhuriyeti'nin terör tanımlamaları, terör algılamaları ve terörle mücadelesinin nasıl ne şekilde işlediğini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda Çalışkan, çalışmanın ilk bölümünde Çin hükümeti tarafından kabul edilen terör tanımı ile Çin'in terör algılamalarını ele almaktadır. İkinci başlıkta Çin'in terör örgütü olarak gördüğü gruplar incelenmektedir. Son kısımda ise Çin'in ülke içinde ve uluslararası alandaki terörle mücadele stratejileri anlatılmaktadır.

Kitabın ve üçüncü bölümün son alt bölümü, Dr. Keisuke Wakizaka tarafından yazılmıştır. Söz konusu çalışmada Japonya'da terörizmin dört dalgası bağlamında Japonya'daki terörün tarihsel süreci ve İkinci Dünya Savaşı sonrası Japonya'nın terörle mücadele politikası incelenmektedir. Bu çalışmada, Japonya'daki terör olaylarına odaklanarak Japonya'nın terörle mücadele politikasının dönüşümü tartışılmaktadır.

Özetle, "Terörizmin El Kitabı: Kavram, Tanım, Nedenleri, Tarihsel Süreci, Türleri, Mücadele Yöntemleri" başlıklı bu kitap son yıllarda literatürümüzdeki bir boşluğu dolduracağı düşünülebilir. Zira bu kadar geniş kapsamlı ve terörle ilişkili veya teröre etki edebilecek her türlü hususun incelendiği, terör örgütlerinin olduğu neredeyse her bölgeyle ilgili bir çalışmanın yer aldığı ve terörle mücadele politikaları ortaya koyan hemen

hemen her uluslararası ve bölgesel örgütün bulunduğu nadir bir kitap niteliği taşımaktadır. Kitapla ilgili iki eksiklik olduğu dile getirilebilir. Bunlardan biri üç bölümden oluşan kitabın ilk ve üçüncü bölümlerinin 14 ve 10 alt bölümden oluşurken ikinci bölümün 5 alt bölümden meydana geldiği görülmektedir. İkinci bölüme birkaç ek başlık eklenebilir. Bu noktada bir diğer eksik ise ikinci bölümde BM, NATO, ŞİÖ, AB ve AGİT örgütleri ele alınmıştır, ancak bölgesel ve uluslararası anlamda terörle mücadele eden/etmeye çalışan bazı örgütlerin eksik kaldığı söylenebilir. Afrika Birliği, Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü ve Afrika'daki bölgesel örgütler bunlardan bazılarıdır. Zira terörden son dönemde en çok canı yanan bölgelerin başında Afrika bölgesi yer almaktadır. Bu nedenle örgütsel bazda ele alınabilecek hususlardan biri Afrika Birliği olabilir. Tüm bunların dışında söz konusu kitap terör, terörizm ve terörle mücadele ile ilgili olarak bir başucu kitabı niteliği taşıyan nadide kitaplardan biri olacaktır.